

JAS år 2032 – försvarsbeslutet vi ärvde

Sammanfattning, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF

Som ni nog alla känner till vid det här laget, vill vår regering investera 90 miljarder kronor fördelade över 30 år i den så kallade ”Super-JAS”. Det handlar om att uppgradera JAS Gripen till versionen E/F och regeringen vill finansiera köpet genom att öka Försvarsmaktens budget med 300 miljoner per år 2013 och 2014. Efter det blir ökningen 200 miljoner per år.

När vi diskuterade JAS-beslutet här på IKFF kom vi fram till att vi borde fråga unga politiker vad de tycker om JAS-köpet. Regeringens beslut kommer ju att påverka försvars- och säkerhetspolitiken under lång tid framöver. Vi tog kontakt med Kristna Fredsrörelsen, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Svenska Muslimer för Fred och Rättvisa och kom fram till att tillsammans, i samarbete med Sensus, arrangera panelen ”JAS år 2032 – beslutet vi ärvde”. Med i panelen satt Kristdemokratiska ungdomsförbundet (KDU), Liberala ungdomsförbundet (LUF), Grön Ungdom, Ung Vänster och Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund (SSU).

Panelen, som ägde rum i förra veckan, visade både skiljelinjer och enighet mellan ungdomsförbunden. JAS ska inte säljas till diktaturer, det var alla eniga om. Det rådde även enighet kring att beslutet borde ha fattats efter försvarsberedningens arbete. Jag tycker att panelen överlag uttryckte en frustration över hur regeringen argumenterat kring JAS-beslutet; Var är debatten och diskussionen? Vilka säkerhetspolitiska behov ligger till grund för beslutet? Vad händer när politiska beslut i 90 miljardersklassen inte förankras? Som LUF:s ordförande Linda Nordlund sa: ”Det räcker inte att vår försvarsminister skriver en artikel på SvD Brännpunkt.”

SSU och KDU är positiva till beslutet om att uppgradera JAS, i linje med Socialdemokraterna och Kristdemokraterna. Grön Ungdom, Ung Vänster och LUF är emot regeringens JAS-beslut vilket innebär att LUF tar en annan ställning än Folkpartiet som står bakom investeringen.

Aron Modig, ordförande för KDU, menar att JAS E/F behövs för Sveriges förmåga att försvara vårt närområde. Försvarsminister Karin Enström har också framhåvt att JAS-satsningen ska ses just som en ”tydlig prioritering av närområdesperspektivet” (”Så ska nya Jas Gripen finansieras” Karin Enström, SvD Brännpunkt den 25 september 2012). Men Aron Modig tillade att KDU:s hållning handlar mindre om en förändring i hotbilden och mer om en uppfattning om att tidsperspektivet i försvarspolitikerna behöver vara långsiktigt. Det är KDU:s inställning att Sverige ska ha ett starkt försvar med en stark försvarsmakt och de anser att försvaret har varit nedprioriterat länge.

På frågan om hur ungdomsförbunden ser på Enströms argument om närområdesperspektivet, svarade LUF att de håller med om att vårt närområde är under förändring. Linda Nordlund pekade bland annat på Rysslands ökade satsningar på sin försvarsmakt, Finlands minskade försvarsbudget och på att utvecklingen i Arktis blir alltmer säkerhetspolitiskt kodad. Men LUF anser inte att förändringarna i vårt närområde kräver en uppgradering av JAS, så som regeringen

JAS år 2032 – försvarsbeslutet vi ärvde

Sammanfattning, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF

tycker. Linda Nordlund lyfte istället stark kritik mot regeringens argumentation, hon menade att beslutet om ”Super-JAS” snarare har att göra med intresset av att hålla Saab starkt genom produktutveckling. Och det är långt ifrån självklart att staten ska pumpa in pengar av den anledningen.

Även om SSU i grunden är för en uppgradering av JAS Gripen, påpekade Faradj Goulou. Men den säkerhetspolitiska analysen borde ha varit mer genomgående innan beslutet. Han menade också att det finns oklarheter kring hur köpet ska finansieras genom försvarsbudgeten. Det höll även Aron Modig med om. KDU anser att Försvarsmaktens budget behöver öka med mer än det som regeringen föreslår.

Grön Ungdom är emot beslutet att investera i JAS E/F. Björn Lindgren, ett av språkrören för Grön Ungdom, menade att beslutet innebär en felprioritering. Bland de mest akuta hoten, menade Lindgren, finns klimatförändringar och krishanteringsutmaningar i form av bristande infrastrukturer som hotar vår försörjningssäkerhet. Dessa hot kan vi inte möta militärt. Inte heller Ung Vänster anser att prioriteringen med 90 miljarder till JAS E/F är rätt prioritering. Ung Vänsters ordförande Stefan Lindborg kritiserade också beslutet för att sakna tillräcklig föregående säkerhetsanalys: ”Bevisbördan bör ligga på de som är för uppgraderingen”, menade Lindborg som anser att behovet av JAS E/F inte har bevisats tillräckligt väl.

Paneldeltagarna var eniga i sin kritik mot att regeringen så tydligt lyft fram arbetstillfällen och teknologiutveckling som anledningar till att uppgradera JAS. Sådana intressen ska inte spela in för försvars- och säkerhetspolitiska beslut, och teknikutveckling kan vi få genom att investera pengarna direkt i den forskning och utveckling som behövs.

Även i frågan om export av JAS var panelen enig: Det ska inte vara tillåtet att exportera JAS Gripen E/F till diktaturer. Linda Nordlund från LUF sa, med hänvisning till Fredrik Reinfeldts uttalande kring Saudiskandalen, ([LÄNK](http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5008472) <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5008472>) ”Vi kommer aldrig att darra på manschetterna när det gäller demokratikrav för vapenexport”. Grön Ungdom och Ung Vänster framhöll att de på sikt inte vill ha någon vapenexport överhuvudtaget från Sverige. Ung Vänster menade även att det faktum att export är en förutsättning för JAS E/F, är en av anledningarna till att de är emot beslutet om uppgradering. Aron Modig sa att KDU säger OK till vapenexport till vissa stater, men inte till diktaturer: ”Vi ska inte exportera till diktaturer, där är Karin Enström ute och cyklar”.

Vad gäller finansieringen av nya JAS var KDU tydliga med att det förslag som regeringen lagt fram inte räcker. Försvarsmakten behöver ökade resurser, menade Aron Modig, för att kunna köpa JAS E/F och samtidigt upprätthålla förmågor i andra delar av organisationen. Modig gav

JAS år 2032 – försvarsbeslutet vi ärvde

Sammanfattning, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF

dock inget konkret svar på om pengarna ska tas ifrån någon annan pott i den totala försvarsbudgeten, eller om ökningen borde ske på något annat sätt. SSU håller med Socialdemokraterna om att mer resurser borde skjutas till för att finansiera JAS, genom att pengar tas från budgeten för internationella insatser. SSU hänvisade bland annat till att Sverige ska dra tillbaka den militära närvaron i Afghanistan. Faradj Goulou från SSU betonade dock att ambitionen för Sveriges internationella insatser inte ska dras ned, utan snarare öka. Vi frågade om hur detta går ihop, men fick inget annat svar än det som nämnts ovan – att Sverige redan planerar att dra in på nuvarande insatser som den i Afghanistan. (Socialdemokraterna har argumenterat för att kontot för internationella insatser idag är överbudgeterat LÄNK http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/vi-ar-redo-att-gora-upp-om-jas_7576656.svd).

Sveriges deltagande i internationella insatser, menade Linda Nordlund från LUF, är ingen bra anledning till att uppgradera JAS Gripen. LUF vill att Sverige ska delta i sådana insatser, men Nordlund pekade samtidigt på att insatsen i Libyen med Gripen var ett undantag. Oftast handlar svenska internationella militära insatser om att sända ut armén, det vill säga marktrupper, eller som i Adenviken där Sverige bidrar med marina styrkor.

En av frågorna vi ställde panelen rör försvarsberedningens roll i beslut om JAS och i svensk försvars- och säkerhetspolitik överlag. Regeringen tillsatte nyligen en ny försvarsberedning som till juni 2013 ska ta fram en omvärldsanalys och därefter en försvarspolitisk rapport. Den nya försvarsberedningen ska bland annat analysera den internationella utvecklingen, både globalt och regionalt, inklusive olika hotbilder och hur dessa kan bemötas. Tanken är att beredningens analyser och slutsatser går in som underlag inför nästa stora försvarsbeslut år 2015. Ungdomsförbunden i panelen gav ett starkt och enigt budskap kring beredningen och JAS-beslutet: Försvarsberedningen borde ha gått gjort sin analys innan beslutet om JAS E/F fattades.

I den vidare diskussionen om försvarsberedningen förde Linda Nordlund ett intressant resonemang kring vad hon menar är en trend mot ”säkerhetisering”. Ju bredare säkerhetsbegrepp vi tar, desto fler frågor kategoriserar vi som föremål för sekretess och för militära lösningar. Istället för att bemöta en breddad hotbild med en bred palett av verktyg riskerar vi alltså idag att bemöta hot militärt även om andra lösningar hade varit bättre och mer kostnadseffektiva. Nordlund lyfta fram bekämpandet av pirater som ett exempel som borde lösas av kustbevakning, inte av Försvarsmakten. (Som generalsekreterare för IKFF skulle jag gärna vilja ta det här resonemanget ett steg längre och mena att det borde lösas förebyggande med fattigdomsbekämpning och stöd till hållbar utveckling och statsbyggande.)

Björn Lindgren från Grön Ungdom lyfte förslaget om en säkerhetsberedning för att kunna analysera och bemöta dagens breda hotbild, som kräver många andra strategier än de militära. Aron Modig instämde i att detta skulle kunna vara intressant sätt att hantera dagens komplexa

JAS år 2032 – försvarsbeslutet vi ärvde

Sammanfattning, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF

säkerhetspolitik, även om KDU inte har antagit någon direkt ståndpunkt om en sådan beredning. SSU var det ungdomsförbund som flera gånger lyfte behovet av att försvarsberedningen analyserar närmare orsaker till och konsekvenser av kvinnors bristande säkerhet och rättigheter i olika delar av världen. Det krävs överlag ett genusperspektiv på beredningens arbete, sa Faradj Goulou från SSU.